
Lord Leverhulmes argumenter for 6 timers dagen.

Av Olav Kringen.

Det er endnu i mands minde at 8 timers dagens nævnelse var en utopi, som faa tok alvorlig, og en endnu kortere arbejdsdag blev nævnt for at føre utopien rent ut i det vilde.

Men saaledes var det ogsaa i det nittende aarhundredes første halvdel, at en forkortelse av arbejdsdagen fra det ubegrænsede til 10 timer regnedes som en ødelæggelse av den britiske industri, da denne sak optokes i England.

En forkortelse av arbejdsdagen har desuten altid av en del ellers velmenende folk været anset for *en fare for arbejderne*. Hvad skulde de bruke tiden til, naar de ikke arbeidet, andet end til drik, laster og onde anslag?

10 timers dagen fastsattes i England og andre land fulgte efter. Og overalt saa man at *det* var et fremskridt. Men 8 timer, yderligere 2 timers nedslag; det kunde ikke være andet end av det onde.

Nu er 8 timers dagen viden om en anerkjendt kjendsgjærning; dens almindelige virkeliggjørelse er indenfor rækkevidde, og spørgsmaalet nu er bare, hvorledes kan man mest praktisk gaa over til den.

Hvorfor ikke 6 timers dag? spurte man ironisk i den første tid. Ja, hvorfor ikke 4 timers dag? Saa kunde leddiggangens æra

ret for alvor indtræ. 6 timers dag, mente man, kunde da intet fornuftig menneske ta alvorlig.

Nu er drøftelsen av 6 timers dag aldeles ikke bare en utopisk drøm hos velmenende folk. Den drøftes praktisk og alvorlig i ikke saa liten utstrækning. Blandt dem, som har tat saken op i størst aktualitet er den engelske industriherre lord *Leverhulme*.

Lord Leverhulme er Englands største saapefabrikant, opretter og indehaver av firmaet Lever Brothers limited. Denne lord Leverhulme er en av disse aktive «selfmade men» som den moderne storindustri har flere av — en høist original personlighet, fuld av den Alladdinsartede naivitet som følger med det vidunderlige held og prægnet av det praktiske grep paa det nærliggende som er heldets aarsak. Han sprudler av vidd og visdom midt i naiviteten, og han forstaar altid at vække opmerksomhet der han gaar.

Lord Leverhulme er av de folk, som mener at *det kapitalistiske system* kan skape et godt og retfærdig samfund for menneskene, og han henger endog fast ved *den store feiltagelse* som er egen for de store industriherrer som har svunget sig op til stort økonomisk herredømme fra ingenting, at anledningen er like for alle til at gjøre det efter. Hvad han og Rochefeller og Ford og Carnegie har gjort kan enhver anden ogsaa gjøre, hvis bare evnerne og energien og fremsynet er der. Enhver «sover paa en guldgrube», som han sier. Han vilde ikke forstaa at det var tusener, titusener, millioner, som sov paa guldgruper, og at naar den ene vaaknet og fandt den, saa skubbet han alle de andre av og tok derved anledningen bort for dem. At guldgruperne ogsaa er begrenset, at de altid er *monopoler*, ellers duer de ikke.

Sunlightsaapen er lord Leverhulmes guldgrube og verdens efterspørsel vil ikke nøie sig med nogen anden «som er likesaa god.» Han har ved at være først og ved overlegen evne som forretningsmand monopoliseret den gren av verdensmarkedet i saa stor utstrækning som det lar sig gjøre.

Men der er ogsaa mennesker hvis begavelse og evner er like saa store som lord Leverhulmes og Fords, men i anden retning. F. eks. i retning av videnskap, digterisk fantasi eller i samfundsreformatisk henseende. De opdager ogsaa guldgruper for menneskeheten; men mange av disse opdagere, kanskje de som har gjort menneskeheten de største tjenester og bragt den de største og varigste rikdomme faar sult og haan og foragt som løn mens de lever.

Den store danske finansmand *Tietgen* betraktet alle som ikke naadde op til store rikdomme, hvad de ellers evnet, som nogle for-

tvilede tuslinger. Saadan tænker de fleste av denne type. De *kan* da ogsaa paa andre omraader end det finansielle være rene undermaalsmennesker, som f. eks. Tietgen, Rockefeller, Gould, Hattie, Green o. a.

Mænd som lord Leverhulme, Ford og deres likemænd har dog en bred kulturel basis og favner vidt omkring mangfoldige almenmenneskelige og samfundsmæssige spørsmål.

Mange av disse aabenbarer den overordentlige organisations- og administrationsevne som menneskeheten er nødt til at opdage og anvende i overgangen fra et kapitalistisk samfund til et nyt samarbeidende, enten man nu kalder det socialistisk eller noget andet. Lord Leverhulme gaar i sin socialøkonomiske lære ut fra at *forbrukeren* er den egentlige herre i samfundet. Det er forbrukeren som er bestemmende over produktionen. Forbrukeren spørger ikke efter under hvilke forhold et produkt er fremstillet; han kjøper der hvor der, efter alle forhold tat i betragtning, er *billigst*. Den industriherre, som kan reducere omkostningerne ved fremstillingen av et produkt blir den seirende i konkurransen.

Men 90 procent av forbrukerne er selv producenter. Derfor er konkurransen her indbyrdes. Det er saaledes producenterne selv som ogsaa optrær paa markedet med prisnedtrykkende tendens, og der er intet ubestemt mystisk væsen ute i det blaa som kjøper produkterne.

For at bringe omkostningerne ned maa *produktjonen økes*. Det er vanvittig at tale om at nedsætte produktionen for at skaffe de arbeidsløse arbeide. Det vilde ikke hjelpe hverken samfundet eller de arbeidsløse. Heller ikke spiller en høiere arbeidsløn nogen rolle, naar produkterne blir dyrere. Enten man har en krone timen eller tyve kroner timen er uten betydning. Det er hvad der kan kjøpes for pengene som bestemmer hvorledes vi skal leve, hvorledes vi skal ha det i vore hjem. Ingen skal ha ret til at gaa ledig, og ingen skal behøve at gaa ledig, England skal ikke bli et paradis for lediggjængere.

Han angriper sterkt det engelske «Ca-canny» system, hvorefter arbeidstempoet reguleres ned til det mindst mulige. Arbeidslønnen er meget høiere i Amerika end i England. Han gir følgende statistikk fra 1912 over ukelønnen i de to lande:

	England	Amerika
Tømmermænd	kr. 36	kr. 162
Formere	« 37	« 162
Bygningsarbeidere	« 24	« 108
Andre haandværkere	« 36	« 112
Andre alm. arbeidere	« 20	« 46

Den mekaniske kraft som anvendes i Amerika er fra 2 til 3 gange større pr. arbeider end i England, og produktionen pr. arbeider ogsaa tilsvarende; men arbeidslønnon er langt høiere end denne forskjel.

Med hensyn til produktionen tar han et eksempel fra *kulindustrien*. Det kul som bragtes op pr. arbeider i England og Amerika var:

	England	Amerika
1886—90	tons 312	tons 400
1911	« 260	« 613

Værdi ved gruben.

	England	Amerika
1886—90	4 sh. 10 d.	6 sh. 4 d.
1911	8 sh. 1 d.	5 sh. 10 d.

Han regner økningen av produktionen og nedsættelsen av værdien i Amerika til den forøkede og forbedrede mekaniske kraftanvendelse. Rimeligvis spiller ogsaa andre ting ind.

Samuel Gampers fortæller at produktionen pr. arbeider er stadig øket i Amerika siden 1886; lord Leverhulme meddeler statistik hvormed han paaviser at produktionen pr. arbeider i *England stadig er avtat* siden 1886. Ifølge denne statistik producerte hver engelsk arbeider i 1886 for 312 pund om aaret, i 1912 for 244 pund, i Amerika var produktionen i 1886 400 pund, i 1912 600 pund. Australien, Kanada og Ny Zealand viser likeledes sterk opgang i produktionen pr. arbeider. Hvorvidt nedgangen i England udelukkende er at føre tilbake til «Ca-canny» systemet er nu tvilsomt, og lord Leverhulme tar heller ikke paa sig at føre det hele tilbake til bevisst nedsættelse i arbeidstempoet fra arbeidernes side.

Lord Leverhulmes tar for sig arbeiderne i det 15. aarhundrede og paaviser ved arbeidsløns- og prisstatistik at de tiltrods for den lave arbeidsløn staar dobbelt saa godt i det som arbeiderne idag, d. v. s. de kunde kjøpe dobbelt saa meget for sin løn. Han henviser til de prægtige bygværker fra laugenes tid og spørger: Tror I at en daarlig stillet arbeiderstand kunde utrette disse underværker? Han opplyser ogsaa at arbeidsdagen i det 15. aarhundrede almindelig var 8 timer. Hvorfra han har sin opplysning at feltmakere paa apostelen Paulus tid arbeidet 6 timer og bare paa formiddagen, vet jeg ikke. Men det kan være noget i det. Paulus opplyser jo at han utøvet sit haandværk ved siden av sin prædikergjerning og ikke falder nogen til byrde.

Lord Leverhulme foreslaar indførelse av *6 timers dagen* i industrien nu. Han tviler heller ikke paa at jordbruket holder paa

at utvikle sig derhen at det vil bli hensigtsmæssig at indføre 6 timers dag der.

Han tar for sig *tekstilindustrien* og paaviser hvorledes indførelse av 6 timers arbeidsdag vilde virke inden denne.

Med 48 timers arbeide om uken og produktet sat til 1000 enheter og med 1000 pund i faste driftsomkostninger (kapitalrente, salærer, til compagner og bestyrere, reparationer og fornyelser, slit, leie og skatter) og 1000 pund i arbeidsløn, saa vilde hver enhet utenom raamateriel og andre forholdsvise omkostninger som altid staar i nøie forhold til produktionens volum, koste 40 shillings.

Dersom en saadan tekstilfabrik antok en 6 timers dag og arbeidet en 72 timers uke i to 36 timers skift, og vi sætter at produktionen pr. time ikke økedes, hvilket ikke nødvendigvis bør antages, og at lønnen for de 36 timer var den samme som tidligere for 48, som altid nødvendigvis maa være tilfældet, saa blir produktet av produktionen 1500 enheter.

Vi antar at de faste driftsutgifter vilde være de samme 1000 pund, da ogsaa maskineriet gjerne blir forældet før det slites ut, og de øvrige omkostninger forandres ikke, men arbeidslønningerne vilde nu være 2000 pund, altsaa tilsammen 3000 pund, for 1500 enheter, eller en omkostning, utenom raamaterialet, av 40 shillings pr. enhet.

Men Lord Leverhulme mener at den arbeider som ikke var uttrættet vilde producere mer pr. time i 6 timers arbeidsdag end i 8 timers og gaar endog ut fra at han vilde produsere likesaa meget paa 6 timer som før paa 8. Han har bevist at selv om produktionen ikke økes, saa vil produktionsomkostningerne pr. enhet bli de samme; men dersom der nu produseredes likesaa meget paa 6 timer som før paa 8 saa vilde forholdet bli slik: I en 72 timers uke paa to 36 timers skift vilde der produseres 2000 enheter. De faste udgifter ved driften vilde være 1000 pund og arbeidslønnen 2000, tilsammen 3000 pund, eller 30 shillings pr. enhet. Altsaa en reduktion av 25 procent i omkostningerne mot i en 48 timers uke.

Disse 25 procent foreslaar han saa fordelt med endel til arbeiderne som en præmie ved siden av lønnens og resten til prisnedslag paa produktet til fordel for forbrukerne.

Arbeidsgiverkapitalisten vilde ikke ha nødvendig at faa del i denne produktionsøkonomi, sier Lord Leverhulme, fordi hans del vilde komme ind i den økede produktion og i en hurtigere cirkulation av kapitalen med en øket profitkapacitet.

Lord Leverhulme gjennemgaar arbeidstidsforkortelsens historie fra den begyndende agitation for titimersdagen i England og paa-

viser hvorledes produktionsevnen er øket med hver forkortelse ned til 7½ time. Han kommer til det resultat at med 6 timers arbejdsdag vil arbejdsydelsen lettelig kunne økes med 33⅓ procent pr. time, hvilket da svarer til en arbejdsydelse paa 36 timers uke i likhet med 48 timer før.

Ved indførelse av 6 timersdagen, mener han, vil produktionen *idethele* kunne forøkes med 50 procent. De 11½ million mænd og kvinder som frigjøres fra arbejdstjeneste og krigsarbejde kan ikke skaffes arbeide paa en permanent basis ved hjælp av filantropiske bestræbelser, indsamlingsløster eller gode hensigter. De maa skaffes arbeide ved en større økonomi i produktionen og ved en øket efterspørgsel efter produkterne (større kjøpeevne).

Han gjør ogsaa opmærksom paa at 6 timersdagen vilde løse skolespørsmålet, idet den vilde gi rum for en kontinuerlig praktisk undervisning. Lord Leverhulme har ikke synderlig respekt for den akademiske dannelse og har beskæftiget sig meget med pædagogiske spørsmåal.

Mens fagorganisationen endnu argumenterer med litet forstaaende arbeidsherrer og med samfundet om 8 timers dagen, som der nu ikke kan føres et eneste holdbart argument imot, saa kommer en av verdens største organisationsgenier blandt arbeidsherrerne og hævder at 6 timers arbejdsdag ikke alene vilde være det heldigste for samfundet, men at den ogsaa uomtvistelig i stor utstrækning vilde kunne indføres med fordel for arbeidsherrerne.

Han bygger ikke sit argument for 6 timers dagen ut fra at produktionen pr. time absolut maatte forøkes eller at produktionen *idethele* vilde forøkes. Han hævder tvertimot at i de industrier hvor de faste driftsutgifter ikke vilde forøkes derved, vilde 6 timers dag være en økonomisk fordel ogsaa uten dette. *Men han fører de sterkeste beviser for at produktionen ogsaa vilde økes baade pr. arbeidstime og absolut ved 6 timers dagen.*

Lord Leverhulmes ideer om arbeidstidens forkortelse fortjener den største opmærksomhet i fagforeningskredse, idet de vil tjene til en stærk støtte for bestræbelser til arbejdsdagens forkortelse videre utover de 8 timer som hittil er krævet.

Det vil da ogsaa vise sig at de sterkeste argumenter som hittil er ført for 8 timersdagen først vil faa fuld gyldighed for 6 timersdagen.

«Det var ikke skaperens hensigt at sende os ind i denne verden som saa mange «hænder» («hands»: engelsk udtryk for arbeidere); han sendte os hit med fantasi, med fædrelandskjærlighet, han sendte os hit med idealer og utsyn, og disse kvæles under vort nuværende industriclle system», sier Lord Leverhulme i en av sine taler for 6 timers dagen. Og han fortsætter: «Hvorledes kan vi undre os over hvad man kalder «uro blandt arbeiderne»? Dersom mænd og kvinder var tilfreds med i ro at taale saadanne tilstande, saa maatte vi i sandhet miste haabet for deres fremtid og for den britiske races fremtid.»
